ראה

א. אין הלכות בית הבחירה[1] זאגט דער רמב"ם „המקדש כולו לא הי' במישור אלא במעלה ההר (און ווייטער איז ער ממשיך ומבאר די פרטי החילוקים והעליות כו' —) כשאדם נכנס משער מזרחי של הר הבית מהלך עד סוף החיל בשוה. ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשתים עשרה מעלות כו' ומהלך כל עזרת הנשים בשוה ועולה ממנה לעזרת ישראל שהוא תחלת העזרה בחמש עשרה מעלות כו' ומהלך כל עזרת ישראל בשוה ועולה ממנו לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה כו' ומהלך כל עזרת הכהנים והמזבח כו' ועולה משם לאולם בשתים עשרה מעלות כו' והאולם וההיכל כולו בשוה".

דאס וואס דער רמב"ם פאנגט אן (ומוסיף) די שלילה — „המקדש כולו לא הי' במישור (אלא במעלה ההר)", און זאגט ניט נאר דעם חיוב „המקדש כולו הי' במעלה ההר" — יש לומר:

וויבאלד אז לדעת הרמב"ם, איז דער קיום מצות עשה „ועשו לי מקדש"[2] ביים בויען דעם בית המקדש — בהמשך צום „משכן שעשה משה רבינו (במדבר)", ווי ער זאגט אין אנפאנג הל' בית הבחירה[3]; און ווי ער טייטשט אויך אפ דארט ביי די „דברים" שבבנין הבית:

„ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית, עושין בו קדש וקדש הקדשים ויהי' לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם, ושלשתן נקראין היכל ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנה כעין קלעי החצר שהיו במדבר וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה והכל נקרא מקדש". וואס פון פשטות לשונו איז מובן, אז די „דברים" וואס זיינען „עיקר בבנין הבית" זיינען כעין ובדומה צו דעם וואס עס איז געווען אין משכן[4].

[ועד"ז זאגט ער ווייטער אין הל' בית הבחירה[6] לגבי די „שלש מחנות" וואס זיינען געווען במדבר, אז אזוי איז אויך „כנגדן לדורות"].

דעריבער וואלט מען געקענט מיינען, אז כשם ווי דער גאנצער משכן איז (בפשטות) געווען אויף איין גלייכן שטח, ניט איין טייל העכער פאר דעם צווייטן, איז באופן כזה אויך געווען דער מקדש,

דעריבער פאנגט אן דער רמב"ם מיט: „המקדש כולו[7] לא הי' במישור (ווי דער משכן), אלא במעלה ההר".

---

1) פ"ז ה"א-ד.

2) תרומה כה, ח.

3) רפ"א. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 302 ואילך. ושי"נ. חכ"א ע' 149. ובהנסמן בהערות שם.

4) הל' בית הבחירה פ"א ה"ה.

5) ראה לקו"ש חט"ז ע' 306. ושי"נ. וראה גם קרית ספר להמבי"ט על הרמב"ם שם פ"ד.

6) פ"ז הי"א.

7) לכאורה י"ל שזהו דיוק לשון הרמב"ם כאן „המקדש כולו", כי מאחר שכבר כתב (פ"א ה"ה) שרק ההיכל (קדש קה"ק ואולם) והעזרה (היינו עזרת ישראל, וכלשונו כאן ה"ב: עזרת ישראל שהוא תחלת העזרה) נקרא מקדש (שהם בדוגמת המשכן), וכאן הרי מפרש „ועולה מן החיל לעזרת הנשים כו'" (ש„החיל ועזרת נשים מעלה יתירה בבית עולמים" — רמב"ם שם פ"ז הי"א) — לכן הוצרך להקדים „המקדש כולו", היינו „מקדש" במובנו הכללי". אבל יש לדחוק שגם ב„מקדש כולו" כוונתו לחלקי

---

*) ראה יבמות ו, ב (הובא ברמב"ם כאן פ"ז ה"א. ע"ש): איזו היא מורא מקדש לא יכנס אדם בהר

ב. דער רמב"ם איז דאָך א ספר פון „הלכות הלכות". איז מובן, אז דאָס וואָס דער רמב"ם איז מתאר אז דער „מקדש כולו לא הי' במישור אלא במעלה ההר" איז ניט בלויז דערפאַר ווייל אַזוי איז געווען די צורת הבית בפועל — ווי־באַלד דער מקדש איז געווען געבויט אויף א הר, וואָס איז נאַכאַנאַנד עולה בשיפוע, האָט מען דערפאַר געמוזט[8] בויען די חלקי הבית אַלץ העכער און העכער — נאָר[9] דאָס איז אַן ענין של הלכה[10] אין „מקדש כולו"[11] — און איז

המקדש שנקראים מקדש (שם פ"א ה"ה) היינו מעזרת ישראל ולפנים (הנמנה כאן ה"ג ואילך). ואכ"מ. וראה אנציקלופדיא תלמודית ערך ביהמ"ק. וראה לקמן הערה 14.

8) נוסף על העיקר שאין זה הכרח גמור, שהרי כמו שמהלך עד סוף החיל בשווה וכל עזרת הנשים וכו' בשווה (ולא בשיפוע), כך יכול להיות משך כל המקדש כולו.

9) ראה קרית ספר כאן רפ"ו. וראה שם גם בפ"ה.

10) דאם נאמר שכוונת הרמב"ם בד' הלכות הראשונות בפ"ו ה"א — רק הקדמה לזה שמסיים בהלכה ה „נמצא גובה קרקע ההיכל על קרקע כו' ומפני זה עשו כותל שעל גבי שער זה נמוך כדי שיהא כהן כו'" (וכ"מ מפיה"מ להרמב"ם מדות פ"ב מ"ד והי"ז) — לא הוצרך הרמב"ם להאריך כ"כ בד' הלכות הראשונות, כי"א לומר כמה גבוה עזרת נשים מן החיל: עזרת ישראל מעזרת נשים, וכו'. או שהי' מספיק רק מ"ש בה"ה.

11) וראה לעיל הערה 7.

הבית כו'. וראה בכורים פ"א מ"ט דנקי בית ה"א. וברד"ק יחזקאל (מ, ה) שהחר בכללו נקרא בית המקדש. וראה מאירי יבמות ז, ב דביאר המחלוקת דת"ק ור"י אם עזרת נשים בכלל מקדש (וטמא הנכנס חייב כרת) או לא הוי בכלל מקדש. וראה שם דיש פוסקים שאף עזרת נשים בכלל כרת כו'. ושם (בחלק הפסקים ו, א) דמצות מורא מקדש אינה אלא מפתח העזרה ולפנים כו' ומד"ם אף בהר הבית כן הא מן התורה .. ואין קרוי מקדש. וראה שו"ת אבני נזר יו"ד ח"ב סתנ"א אות כ ואילך ואכ"מ.

ביידע פרטים פון שלילה און חיוב: דער „מקדש כולו" (א) דאַרף זיין ניט במישור — „לא הי' במישור", און „אלא" (ב) ער דאַרף זיין „במעלה ההר".

ויתירה מזו יש לומר: פון דעם וואָס דער רמב"ם איז מדייק צו זאָגן בלשון „לא . . אלא" — און ניט „המקדש כולו הי' במעלה ההר ולא במישור" — איז משמע[12] אז דאָס איז ניט אַן ענין נאָר לכתחילה, נאָר א תנאי לעיכובא[13].

מען דאַרף אַבער פאַרשטיין: וויבאַלד אז דער בנין המקדש איז א המשך פון מצות „ועשו לי מקדש", וואָס קיומה האָט זיך אַנגעפאַנגען מיטן משכן: און די דברים שהן עיקר בבנין הבית זיינען בדוגמא צו די דברים שבמשכן כנ"ל — וואָס איז די הסברה וואָס אין דעם ענין דאַרף דער מקדש זיין אַנדערש פון דעם משכן[14]?

און אע"פ אז דער ביהמ"ק איז געווען אין א סך פרטים אַנדערש פון דעם משכן, אַנהויבנדיק פון מדת המקדש וכו"כ פרטים בגוף הבנין — איז: א) אויך בהם דאַרפן האבן א טעם, ב) בכמה מהם — איז דער טעם פשוט, כמו — דער מקדש איז געווען (אויך) מאבנים וכיו"ב,

---

12) להעיר מתוד"ה מתני' דלא (מנחות סג, ב).

13) וי"ל שתלוי בהנ"ל (הערה 7) בפי' „המקדש כולו", ואם „הכל בכתב גו' קאי (גם) על כל (הפרטים) הר הבית (ראה הערה הבאה), ואם כל הפרטים שב„הכל בכתב גו'" הן למצוה או גם לעיכובא. ואכ"מ.

וראה סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 453.

14) כי אף ש„הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל" (דה"א כח, יט), ד„כל מלאכת התבנית (ש)הודיעו הקב"ה כו'" (פרש"י סוכה נא, סע"ב. וראה גם ירושלמי מגילה פ"א ה"א); ויתירה מזו: בסוכה שם מוכח, דנאמר זה לא רק על העזרה ומבפנים (וראה פרש"י שם. וראה פרש"י דה"א שם) — מ"מ אין לומר בסתם ענין שהוא גזה"כ ואין ע"ז שום הסברה. וראה קרית ספר שם ספ"ד.

אַסך גרעסער און העכער מהמשכן וכו׳ וויבאַלד ער איז געווען לדורות אין זעלבן אָרט וכיו״ב, ג) דאָ דוקא איז מען מדגיש ובפרטיות גדולה אַז „המקדש כולו לא הי׳ במישור (ווי דער משכן) אלא במעלה ההר וכו׳״.

ג. ויש לומר הביאור בזה:

די חילוקי מקומות וואָס זיינען געווען במקדש „במעלה ההר״ — וואָס דער הילוך פון איין חלק צום צווייטן איז געוען באופן של עלי׳ במעלות — זיינען בהתאם דערמיט וואָס יעדערער פון זיי האָט אין זיך אָ תוספת, אַן עלי׳ בקדושה לגבי דעם מקום פאָר עם (ווי דער רמב״ם זאָגט אין פרק שלאח״ז[15]). ועפ״ז יש לומר, אַז דער דין פון „המקדש כולו לא הי׳ במישור אלא במעלה ההר״ איז פאַרבונדן מיט די עליות הדרגות שבקדושת המקדש — יעדער חלק המקדש וועלכער איז העכער אין שטח מקומו האָט אָ העכערע קדושה[16].

און דערפאַר איז עס אָ דין נאָר אין מקדש און ניט אין משכן — ווייל דאָס וואָס די חילוקי דרגות בקדושה שאָפן אָ דין אין זייער שטח המקום, איז פאַר־בונדן מיטן גדר הקדושה וואָס איז נתחדש געוואָרן אין מקדש (לגבי קדושת המשכן).

די הסברה אין דעם:

עס איז דאָ אָ חילוק עיקרי צווישן דעם משכן און דעם בית המקדש: דער משכן איז געווען אָ בנין ארעי, כמ״ש[17] „ואהי׳ מתהלך באהל ובמשכן״, ובלשון הרמב״ם הנ״ל אַז דער „משכן שעשה משה . . הי׳ לפי שעה״: משא״כ דער בית המקדש איז געווען אָ „דירת קבע״[18], ובלשון הרמב״ם[19] „כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה׳ ולהקריב בהן קרבן ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המורי״״[20].

און דער אונטערשייד צווישן זיי אין גדר הקדושה איז: אין משכן איז די חלות הקדושה געווען (בעיקר) אין דעם בנין וחלקיו — די קרשים וירי׳עות כו׳ (וואָס זיינען נמשח געוואָרן בשמן המשחה[21] און וועלכע זיינען געווען קבוע), אין זיי איז ניט געווען קיין שינוי; אין ביהמ״ק אָבער איז אויך[22] געווען „קדושת מקום״[23] — דער עצם מקום המקדש איז נתקדש געוואָרן: און אין צוויי זאָכען: א) דוקא בנוגע לבית המקדש זאָגט מען בפרשתנו[24] „המקום

15) פ״ז הט״ז ואילך.

16) אבל לא כל מקום המקודש יותר גבוה יותר בשטח. — ראה לקמן בפנים (ס״ה ואילך) בנוגע לקה״ק. ויל״ע בנוגע להחיל שלדעת הרמב״ם „מהלך עד סוף החיל בשוה״*. וכן צ״ע בנוגע לבין האולם ולמזבח, שאין שם מעלות, אף ש„בין האולם ולמזבח מקודש ממנה (מעזרת כהנים)״ (שם פ״ז ה״כ). וראה לקמן הערה 47.

*) וראה לעיל בשוה״ג להערה 7.

17) ש״ב ז, ו. ראה שהש״ר פ״א, טז (ג). תו״א ר״פ ויגש.

18) ראה שהש״ר שם. תו״א שם.

19) שם פ״א ה״ג.

20) וראה בארוכה לקו״ש חט״ז ע׳ 466 ואילך.

21) תשא ל, כו. פקודי מ, ט. וראה שבועות טז, ב.

22) ראה מהרש״א שם טו, א: לא הי׳ למשכן שום קביעות מקום ולא הוה צריך לקדש המקום בהיקף ב׳ תודות ובשירי מנחה אלא שהמשכן נתקדש במשיחה אבל . . בבנין בהמ״ק שנקרא נחלה בעי לקדושי המקום (עי״ש, ועד״ז כתב בנוגע לשילה: שהוא מקרי מנוחה בקביעות מקום כו׳ ע״כ הוה צריך לקדש המקום. וראה בהנסמן לקמן הערה 24). וראה תוס׳ שבהערה הבאה, לקמן הערה 27.

23) ראה תוד״ה או אידי שבועות טז, ב — בפי׳ רבינו חיים כהן.

24) פרשתנו יב, יא. ספרי ופרש״י שם. וראה בארוכה לקו״ש חכ״ד ס״ע 79 ואילך. וש״נ.

אשר יבחר ה' אלקיכם בו", ב) ס'איז געוואון די מעשה הקידוש פון קרקע (רצפה) המקדש כו'[25].

און אע"פ אז אויך בנוגע דעם משכן שטייט אין פסוק[26] (ביי אֵ סוטה) "ומן העפר אשר יהי' בקרקע המשכן יקח הכהן" — איז עס א) געווען נאר ארעי — "לפי שעה", ב) אפילו אויך באותה שעה — איז עס געווען ניט צוליב דער קדושה פון דעם מקום[27] וקרקע מצד עצמו, נאר מצד דעם אהל מועד (יריעות וקרשים) — המשכן וועלכער איז געשטאנען אויף דעם קרקע.

ומהאי טעמא איז דאָ אֵ חילוק צווישן מקום המשכן און מקום המקדש, אז ביים משכן, נאָך דעם ווי מ'האט אים פורק געווען און נסעו משם[28], איז ניט געבליבן קיין שום קדושה במקום הראשון[29] (ובדוגמא ווי דאָס איז געווען ביים הר סיני נאָך מ"ת[30], "במשוך היובל המה יעלו בהר"[31]):

משא"כ ביים בית המקדש[32], איז דער דין, ווי דער רמב"ם פסק'נט[33], אז "מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אע"פ שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה". וויבאלד דער מקום עצמו איז נתקדש געווארן ("מפני השכינה"[34]) — "המקום אשר יבחר גו'" — די בחירה איז אין דעם מקום, דעריבער בלייבט דאָרט קדושה (לעולם ועד)[35].

ד. עפ"ז איז מובן וואָס דוקא אין מקדש איז געווען דער חידוש, אז "המקדש כולו לא הי' במישור אלא במעלה ההר" און די פרטי החילוקים אין די עליות ממקום למקום אין בית המקדש:

דוקא אין מקדש וואָס איז דאָ אֵ קדושה בשייכות צום "מקום" גופא — דער מקום איז אֵ "מקום אשר יבחר ה'

---

25) ראה זבחים כד, א בפרש"י ותוס' שם. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א הלכה יו"ד ובמפרשי הרמב"ם שם.

26) נשא ה, יז.

27) ראה ספרי נשא שם "מגיד הכתוב כו' מפני שהמקום מקדשו". אבל ראה אמבוהא דספרי לספרי זוטא שם, דהכוונה בזה רק שמזמינו שיהי' ראוי למי סוטה. עיי"ש. ולהעיר מהדיעה בסוטה טו, סע"ב (וראה פרש"י שם) דא"צ להניחו בקרקע ההיכל.

28) ראה מנחות צה, סע"א (וש"נ). ובכ"מ. וראה הערה הבאה.

29) ראה תוד"ה בשילה (יומא מד, א) דמפרש עפ"ז השקו"ט בשבועות שם. עיי"ש. ולהעיר שבתוס' שם "אבל במשכן לאחר שנסעו משם ופירקוהו והעמידוהו במקום אחר אין חייבין על מקומו הראשון" (וראה פי' רגמ"ה מנחות שם "שאין ראויים להכנס לאותו מקום שהי' בי' אה"מ מפני שהי' קדוש"). וראה אמבוהא דספרי נשא שם. ואכ"מ. וראה הערה הבאה.

30) ראה תענית כא, ב: שכן מצינו בה"ס שכל זמן כו' וכן מצינו באהל מועד כו'.

31) יתרו יט, יג ובפרש"י שם.

32) ראה מו"ק ט, א (ועד"ז שבועות טז, ב): משכן שאין קדושתו קדושת עולם . . מקדש שקדושתו קדושת עולם. וראה ר"ח שם. תוס' יומא שם. ובחי' הרמב"ן שבועות שם: ואפשר דמאי דקדושתו קדושת עולם שמאחר שנבחר הבית שוב לא השרה הקב"ה שכינתו במקום אחר אע"פ שחרב, משא"כ במשכן שנבחר אח"כ מקדש. וראה חידושי הרשב"א והריטב"א שם.

33) הל' בית הבחירה פ"ו הט"ו.

34) שם הט"ז. — ולהעיר שנקראת כך "על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כו'" (תניא פמ"א — נז, ב).
וכבר נת' כמ"פ שקביעות קדושת שכינה בהמקום באה מצד מעשה הקידוש שקדשה שלמה (שם הי"ד). ראה לקו"ש חט"ו ע' 206 (ובהערה 49 שם). ועוד.

35) ואין בכל הנ"ל סתירה להמבואר בלקו"ש חכ"א ע' 151 עד"ז לגבי המשכן — כי שם המדובר לא במקום המשכן, כ"א בחלקי המשכן.

---

*) להעיר עד"ז משיעור הרמב"ם דיום ג' דשבוע זה (תשד"מ) — הל' נזירות (פ"ז הי"ג) — החילוק דנזיר וכהן, "שזה (נזיר) קדושתו קדושת שעה (ואפילו הי' נזיר עולם), והכהן קדושתו קדושת עולם". וראה רדב"ז ולח"מ שם.

גו״ — דאַרט איז שייך זאָגן אַז די חילוקי הקדושה אין מקדש שאָפּן חלוקים אין מקום המקדש, אין גובה השטח פון די מקומות, מיט וואָס איין מקום איז אויסגעטיילט פון צווייטן מקום. וואָרום די קדושת מקום פון ביהמ״ק איז ניט (נאָר) אַ קדושה כללית, גלייך אין דעם גאַנצן ביהמ״ק, נאָר עס זיינען דאָ חילוקי דרגות אין קדושת המקום בהתאם צו דרגות הקדושה פון די חלקי הבית — היכל, עזרה.

[און אויך די קדושה מיוחדת פון דעם מקום פרטי איז געבליבן אויף שטענדיק — „אע״פ שאין שם בית בנוי״, ווי פאַר־שטאַנדיק (אויך) פון דעם רמב״ם הנ״ל אַז „אוכלין ק״ק בכל העזרה אע״פ שהיא חריבה כו״, וואָס אכילת ק״ק איז מקומה בעזרה[36]].

משא״כ דער משכן וואָס איז ניט געווען אינעם אופן פון קביעות במקום — ס׳איז ניט געווען אַ „מקום אשר יבחר ה״, נאָר קדושת המשכן איז געווען אין די (חלקי) אהל מועד, קרשים ויריעות וכו׳ — דעריבער איז ביים משכן ניט געווען, ניט נמשך און נקבע געוואָרן דער אונטערשייד פון קדושת חלקי המשכן אין דעם מקום במדבר — וואו ס׳איז געווען (ארעית) חניית המשכן.

און דערפאַר איז דער מקום המשכן געווען „במישור״ — אין שטח המשכן גופא איז איין מקום (פון חלק) המשכן ניט געווען אויסגעטיילט פון אַ צווייטן מקום.

און דערפאַר איז דער רמב״ם מדגיש דעם חילוק צווישן משכן און מקדש — כאָטש עס זיינען פאַראַן (כנ״ל) כו״כ חילוקים ביניהם — ווייל דוקא אין דעם וואָס „המקדש כולו לא הי׳ במישור אלא במעלה ההר״ (די חילוקי עליות פון די חלקי המקדש) דריקט זיך אויס אַ חידוש עיקרי פון דעם מקדש לגבי דעם משכן — זייענדיק דער „מקום אשר יבחר ה״״ האָט דער מקדש וחלקיו אויפגעטאָן אין מקומו — אין קדושת המקום.

ה. לפ״ז דאַרף מען אַבער פאַר־שטיין:

לְפי הנ״ל, אַז די עליות אין שטח המקום זיינען פאַרבונדן מיט די דרגות שונות ועליות אין קדושת המקום, וואָס העכער ס׳איז געווען די קדושה פונעם חלק המקדש אַלץ העכער איז געווען זיין (שטח) מקום — פאַרוואָס זיינען ניט געווען קיין מעלות (וריבוי מעלות) אַרויפצוגיין צום קדש הקדשים?

דער קה״ק איז דאָך געווען (כשמו קודש לגבי הקדשים) אויסגעטיילט בקדושתו פון אַלע חלקי הבית, און ווי דער רמב״ם פירט אויס אין וויטער־דיקן פרק[37] אַז די העכסטע קדושה[38] איז אינעם בית קדש הקדשים „שאין נכנס לשם אלא כה״ג ביוהכ״פ בשעת העבודה״. האָט ער דאָך געדאַרפט זיין העכער (אַ סך העכער) בשטח מקומו?!

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור בהנ״ל, אינעם הפרש צווישן

---

36) ראה זבחים סג, א. וש״נ. ספרי קרח יח, יו״ד. וראה לשון הרמב״ם הל׳ מעשה הקרבנות פ״י ה״ג.

37) פ״ז הכ״ב.

38) כי חלק העלי׳ שהי׳ מכוון על קדש הקדשים ש„אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע לידע כו״ (שם הכ״ג) אינה עלי׳ בקדושה לגבי קה״ק — עי׳ לשון הרמב״ם שם (שלא כתב כמו בהשאר שלפנ״ז „מקודש ממנו״). והרי מפורש ברמב״ם (לעיל הי״ג) דרק „עשר קדושות הן באי״ וזו למעלה מזו״. ובקרית ספר שם „דאע״ג דעליות לא נתקדשו כו׳ עליות היכל נתקדשו . . וקדושתה שלא יכנסו שם ללא לצורך דהא קדושת היכל נמי היא כו״. וראה תוי״ט — מדות פ״ד מ״ה: כלים ספ״א ד״ה קדש הקדשים.

משכן און מקדש, לויטן סגנון פון תורת החסידות[39]:

דער משכן, וואָס איז געווען אַ דירת ארעי (כביכול) צום אויבערשטן, איז געווען געבויט פון עצים (קרשים) — צומח און יריעות — (טיילווייז געמאַכט פון) חי (בלויז דער קרקע, אויף וועלכן מ'האָט עס לפי שעה מקים געווען איז געווען דומם, עפר[40]): משא"כ דער ביהמ"ק, וואָס איז געווען אַ „דירת קבע" של הקב"ה, איז געווען געבויט בעיקר פון אבנים („ואין בונים בו עץ בולט כלל אלא או באבנים או בלבנים"[41]) — דומם, וואָס איז נידעריקער פון סוג הצומח וחי.

און ס'איז מבואר דער טעם בזה: ענינו של משכן איז געווען (ניט אַזויפיל אויף צו פועל זיין אַ שינוי קבוע אין גשמיות העולם, נאָר) (בעיקר) צו „אָפשפיגלען" דעם סדר ההשתלשלות דהעולמות[42]. און דעריבער איז דער בנין המשכן געווען בהתאם ווי די ענינים וועלן נמשך אין סדר ההשתלשלות, דער מכסה המשכן למעלה איז געווען פון „חי" אַזוי אויך די יריעות עזים שלמטה ממנו, און (ברובן) די יריעות שלמטה מהן. למטה מזה מיעוטא דיריעות המשכן און די נידעריקע חלקי המשכן, קרשי המשכן, איז געווען פון צומח, און נאָך נידעריקער די אדנים און דער קרקע המשכן, איז געווען כסף ועפר, דומם.

דער יתרון און אויפטו פון בית המקדש (לגבי דעם משכן) איז אין דעם וואָס דורך אים פירט זיך אויס די כוונה פון נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים[43] דוקא, אַז די קדושה, די השראת השכינה, זאָל נמשך ווערן און דורכנעמען די וועלט, ביז צו דער נידע־ריקסטע דרגא פון גשמיות העולם — אויך דעם סוג פון דומם, אין וועלכן עס זעט זיך ניט בגלוי זיין חיות און זיין רוחניות.

און ויבאָלד אַז דער בית המקדש איז ענינו צו ממשיך זיין השראת השכינה אין וועלט באופן אַז די קדושה זאָל דורכנעמען און מעלה זיין די גשמיות, דערפאַר האָט זיך דאָס אויסגעדריקט אויך אין דער גשמיות'דיקער מציאות פון וועלט גופא — אַז דער ארט וואו דער בית המקדש איז געשטאַנען איז געווען בהר, העכער פון די מקומות סביבו[44]; און וואָס העכער די עלי' און מדריגת הקדושה במקדש, אַלץ העכער בגשמיות איז אויך געווען דער מקום גשמי.

משא"כ דער משכן, וואָס (עיקר) ענינו איז ניט געווען אַז די השראת השכינה שבו זאָל דורכנעמען גשמיות העולם ביז דעם דומם, דעם ארץ, שאין למטה ממנו — דעריבער איז די השראת השכינה און די קדושה שבו כאילו פאַרבליבן ווי אַ באַזונדער מציאות, דאָס האָט זיך ניט אַפגעשפיגלט אין דעם מקום גשמי. און דעריבער, כאָטש אין משכן זיינען

39) תו"א ר"פ ויגש. תו"ח ויגש שם פ"ח. סדור כא, ב. ועוד. וראה לקו"ש ח"ו ע' 17 ואילך. ח"ט ע' 62 ואילך. ובכ"מ.

40) כ"ה בתו"א. וצ"ע שלא נזכרו שם האדנים שהיו דומם. ובתו"ח שם צב, ג: ושם צג, ב: ובחי' אדני הקרשים דמשכן מדומם דכסף.

41) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ט.

42) ראה בחיי תרומה כה, ט. ועוד. תורת העולה להרמ"א ח"א באריכות. ולהעיר מתניא פל"ד.

43) תנחומא נשא טז. וראה גם במדב"ר פי"ג, ו.

44) ראה זבחים נד, ב (וש"נ): מלמד שביהמ"ק גבוה מכל א"י וא"י גבוהה מכל ארצות. וראה להלן זבחים שם — הובא בפרש"י ברכה לג, יב.

געווען חילוקים אין דרגות הקדושה, איז ער אבער געווען — בהמקום בעולם הזה — כולו במישור, ניט אויפגעהויבן בהתאם למדריגת הקדושה, במישור אפילו מיט'ן מקום המדבר.

ו. עפ"ז איז אויך מובן דער טעם פאַרוואָס דער קדש הקדשים במקדש, דער מקום המקודש ביותר, איז ניט געווען אויסגעטיילט בגובהו פון דעם היכל המקדש:

דער ענין אַז די קדושה רוחניות פון מקדש פועלט אין דער עלי' פונעם גשמיות'דיקן מקום — און וואָס דערפאַר איז איין מקום העכער פאַר דעם צווייטן, לויט די חילוקים אין דער קדושה — איז שייך בנוגע אזעלכע מדריגות אין קדושה וואָס די נידערי־קערע דרגא איז בערך דער העכערער, העכער (נאַר) „בשתים עשרה מעלות" וכיו"ב: ווען עס רעדט זיך אַבער וועגן אַזא מדריגה אין קדושה וואָס איז העכער באין ערוך (ביז צו זיין העכער פון דעם גדר פון מעלה ומטה) — ביי אַ דרגא נעלית באין ערוך — איז ניט שייך אַז דאָס זאָל זיך אויסדריקן אין אַ צאָל טרעפ, מעלות — אין גובה מדוד ומגבל, ובמילא — ניט אין גובה מקום גשמי.

און דאָס איז דער חילוק צווישן שאר חלקי המקדש און — קדש הקדשים: חלקי המקדש, איז די קדושה פון איינעם העכער, אַבער בערך, האָט אַן ערך צו דעם חלק ומדריגת הקדושה הסמוכה — און מתאים לחילוק הערך איז דער חילוק ביניהם אין דעם מספר און גובה המעלות בין מקום למקום, איינער איז העכער פון צווייטן אויך בגשמיות.

אַבער ביי (דער קדושה פון) קדש הקדשים, וואָס דאָרטן איז געווען גילוי בהמקום פון (עצמות, פון) נמנע הנמנ־עות[45], אין דעם מקום הארון (שאינו מן המדה[46]), וואָס איז שלא בערך כלל צו שאר חלקי המקדש, העכער בכלל פון דעם גדר פון מעלה ומטה — אַזאַ העכערקייט קען ניט אויסגעדריקט ווערן (אפילו בכעין רמז ודוגמא) אין אַ גובה פון אַ מקום גשמי, וואָס איז מדוד ומגבל.

ז. נאָך אַן ענין אין דעם — ובהקדים הדיוק אין לשון הרמב"ם „כשאדם נכנס משער מזרחי של הר הבית מהלך עד סוף החיל בשוה ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשתים עשרה מעלות כו' ומהלך כל עזרת הנשים בשוה ועולה כו'", אַז ביי די מעלות ועליות רעדט ער (ניט אַזוי וועגן גובה המקום מצ"ע, נאָר) ווי דער אדם איז מהלך ועולה.

ויש לומר אַז דער רמב"ם איז דער־מיט מרמז אַז די אַלע מדריגות אין קדושה וואָס דער מענטש איז „הולך" מדרגא לדרגא, איז דאָס באופן של „עולה", עס מוז פועל זיין עלי' בהאדם, ער דאַרף זיך אויפהויבן און עולה זיין מדרגא לדרגא[47].

בשעת עס קומט אַבער צו מדריגות קודש הקדשים, איז ניט דער אופן אַז דער אדם איז „הולך . . ועולה", ער שטייגט העכער אין זיינע עליות בקודש, נאָר ער איז כולו בביטול במציאות לגמרי, „כולו בשוה"[48].

---

45) ראה לקו"ש חי"א ע' 319 ואילך. וש"נ.

46) יומא כא, סע"א. וש"נ.

47) להעיר מתורת העולה שם פ"ד, רפ"ז. ופ"י. ושם מבאר ג"כ הטעם שאין מעלות לעלות להחיל, וכן בין האולם ולמזבח, ומן ההיכל לקה"ק.

48) מעין דוגמא לזה — ר"ז צם מאה (מ') תעניתא דלשתכח תלמוד בבלי (ב"מ פה, א), שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי. כי בשכלים שבערך העלי' מדרגא לדרגא היא ע"י לימוד ועלי' נעלית יותר

און דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם ביהמ"ק וועלכער איז „(ושכנתי) בתו־כם"[49], מיט דער בחינה פון „קודש הקדשים" וואָס איז אין דעם מקדש הפרטי פון יעדן אידן, פנימיות דפנימיות הלב, בחי' יחידה שבנפש[50], וואָס אין אים איז ניטאָ קיין ציור והגבלה, ועל אחת כמה וכמה ניטאָ קיין התפשטות (וואָס איז נרמז[51] אין דעם קוץ שעל היו"ד[52]), וואָס מצד איר איז אָ איד „מבטל ומסלק את עצמו ורצונו ליבטל אליו ית'"[53], און אין דעם איז די עצם ההתקשרות פון אָן אידן — וואָס איז העכער פון גדר וציור, יחידה לייחדך, בדוגמת כניסת כהן גדול (אָלס אָ שליח פון „כל עמך בית ישראל בכל מקום שהם") אחת בשנה לקדש הקדשים.

(משיחת ש"פ מסעי תשד"מ)

בשכל: משא"כ שכל שבאין ערוך, כמו החילוק דבמחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי (סנהדרין כד, א) לדרך הלימוד דירושלמי דאין תורה כתורת א"י (ראה ספרי ר"פ עקב. ב"ר פט"ז, ד), צ"ל ביטול השגה הקודמת לגמרי. כמבואר באריכות בסה"מ תש"ח ע' 121 ואילך. וש"נ.

49) תרומה כה, ח. „וארז"ל: בתוכו לא נאמר אלא בתוכם" (לקו"ת נשא כ, ב).

50) ראה לקו"ש חט"ז ע' 472. וש"נ.

51) לקו"ת ראה כז, א.

52) כי גם היו"ד עצמה אינה בבחי' התפשטות — ראה לקו"ת שם. וראה לקו"ש חי"ט ע' 419 ואילך. וש"נ.

53) לקו"ת תצא לח, סע"ד. ושם הוא (גם) לגבי בחי' חי'.

---

*) כ"ה בכ"מ בדא"ח. ולע"ע לא מצאתיו אלא בר"ח (ש' האהבה פ"ו קרוב לתחלתו). של"ה ש' האותיות אות ל'. מס' תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה — שכה, ב. שכו, ב. — ועוד.